

Ola Nilsson och Lena Berg redogör för projekt och avhandling för Anders Nilsson, ordförande i kultur- och föreningsutskottet. (Foto: Ann Siöberg)

Berg och bygd före Filipstad

– bergsbruk och urbanisering i Filipstadstrakten under medeltid intill 1611

Projektet *Berg och bygd före Filipstad...* kommer att behandla frågor kring det medeltida bergsbruket på Värmlandsberg, men också frågor kring urbaniseringen och den medeltida bebyggelsen i området. Hur levde man här före stadens tillblivelse genom stadsprivilegierna 1611?

Projektet leds av Ola Nilsson (projektledare) och Lena Berg Nilsson (biträdande projektledare) men det baseras framförallt på deltagande intressenters engagemang och frivilliga insatser. Organisationer, föreningar och enskilda personer, både regionalt och lokalt, som vill delta är välkomna. Förberedelserna pågår nu för fullt och projektet kommer att starta under hösten/vintern då uppstartsmöten kommer att hållas med dem som har intresse av att delta.

Eftersom projektet framförallt baseras på frivilliga insatser och lokalt engagemang kommer intensiteten och aktiviteten variera under projektets gång, men det kommer att ges möjlighet att bland annat delta i studiecirkel och vid arkeologiska undersökningar. Resultaten kommer att presenteras fortlöpande – till exempel genom föreläsningar, mindre utställningar i kommunen i samband med de arkeologiska undersökningarna, på kommunens hemsida och genom rapporter. I samband med att projektet avslutas 2011 kommer det också att ges ut en slutpublikation med de samlade resultaten från projektet.

Projektets bakgrund

Idén till projektet uppstod förra året under en diskussion mellan Ola Nilsson och Lena Berg Nilsson kring Värmlandsberg under medeltiden.

Ola Nilsson är doktorand i arkeologi vid Stockholms universitet och arbetar med en avhandling kring medeltida kopparhantering i Sverige. Under åren 1991-1993 var Ola intendent vid Långbans gruvby. Under denna period kom Ola i kontakt med såväl arkeologiskt källmaterial som personer med kunskap om Värmlandsberg som sammantaget kunde innebära att den gängse bilden av det medeltida Värmlandsberg kunde omtolkas. Tankar och idéer som alltsedan dess funnits med och som nu har konkretiserats i ett antal funderingar kring såväl värmländsk medeltid som kring urbaniseringen i området.

Lena Berg Nilsson är doktorand i arkeologi vid Stockholms universitet och arbetar med en avhandling kring medeltida gruvhantering i Sverige. Lena har tidigare arbetat inom projektet "Atlas över Sveriges bergslag", bl.a. med rapporten om Värmlandsberg, skriven av Patrick

Björklund, Jörgen Langhof och Lena Berg, som utkom 2003. I avhandlingsarbetet uppstod nya frågor som inte bara rörde den medeltida fasen av bergsbruket vid Värmlandsberg utan även frågor om religionsutövningen vid de medeltida bergen.

Diskussionen kring tankarna, utifrån Olas och Lenas olika kunskaper och erfarenheter av källmaterialet i området resulterade i en kort artikel: *Några tankar kring berg och bygd under medeltid i Filipstadstrakten*, vilken kom att publiceras i Filipstads gilles årsskrift "Vår Stad" 2006. I samband med artikelarbetet blev det också tydligt att tankarna ledde betydligt längre och att arkeologin verkligen kan belysa nya sidor av Värmlandsbergs medeltida historia. Några av de frågor som känns angelägna och viktiga att forska vidare kring i projektet är till exempel en möjlig medeltida kopparhantering i området – vid Värmlandsberg bröts kanske inte endast järnmalm under medeltiden – men också frågor kring centralortbildningen vid berget, en fråga som inte enbart berör Värmlandsberg, utan samtliga bergslager. Också den successiva flytten av centralorten, från platsen vid Kalhyttan till "udden" vid Daglösen där

Exkursion till lovande lämningar vid Gammelhyttjärn norr om Filipstad. (Foto: Ann Sjöberg)

Filipstad slutligen fick sina privilegier 1611, förtjänar en förnyad studie. Med tanke på Filipstads kommande 400-års jubileum föreföll det vara ett utmärkt tillfälle att gå vidare med tankarna i form av ett projekt kring "Filipstad före Filipstad" eller *Berg och bygd före Filipstad...*

ola.nilsson@ark.su.se

lana.bergnilsson@ark.su.se

Kontaktperson Filipstads kommun: ann.sjoberg@filipstad.se